

memorii | jurnale | călătorii

Andrei Daniel Mihalca a absolvit Facultatea de Medicină Veterinară din Cluj-Napoca în 2002, iar în 2007 a obținut titlul de doctor în parazitologie și boli parazitare. În prezent, este afiliat la Departamentul de parazitologie și boli parazitare din cadrul Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca. În perioada 2012–2024, a ocupat funcția de profesor al aceleiași instituții. Din 2014 este diplomat al Colegiului European de Medicină Zoologică (ECZM) și specialist veterinar european în sănătatea populațiilor de animale sălbatice. Între 2022 și 2025, îndeplinește funcția de președinte al ECZM. Din 2023, este secretar al Asociației Mondiale pentru Progresul Parazitologiei Veterinare. A publicat peste 220 de lucrări în reviste internaționale. În prezent este coordonatorul secțiunii de ghiduri în cadrul Consiliului tropical pentru paraziții animalelor de companie. Este implicat activ în proiecte de cercetare, de medicină de conservare și de medicină veterinară socială axate pe bolile parazitare și infecțioase ale animalelor mici (câini și pisici) și ale faunei sălbatice din Africa subsahariană, cu lucrări anterioare realizate în Kenya, Uganda, Coasta de Fildeș, Somalia, Republica Centrafricană și Liberia. Este pasionat de fotografia *wildlife* și de călătorii.

ANDREI DANIEL MIHALCA

Purici, nomazi și supă de șobolan

Povești din Africa ecuatorială

Cu fotografiile autorului

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Andreea Niță
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Master Print Super Offset

© HUMANITAS, 2024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Mihalca, Andrei Daniel
Purici, nomazi și supă de șobolan: Povești din Africa ecuatorială /
Andrei Daniel Mihalca. – București: Humanitas, 2024
ISBN 978-973-50-8393-9
821.135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

CUPRINS

<i>VISUL</i>	9
<i>INTRODUCERE</i>	11
KENYA	15
Nairobi	16
Pe Trans-African Highway	30
South Horr și muntele Ngyru	42
Muntele Kulal, tabăra noastră de bază	53
Marea de Jad	65
Vaccinăm câinii nomazilor	84
Prin ținuturile pokot către Baringo și Bogoria	109
La Oceanul Indian	114
Parcurile naționale și alte arii protejate	129
Lacul Victoria	142
UGANDA	145
Kampala	146
Prin păduri, munți și alte parcuri naționale	149
Printre mine antipersonal	163
TANZANIA	167
Tarangire și lacul Manyara	168
Serengeti, Olduvai și Ngorongoro	173
SOMALILAND	179
Hargeisa, capitala unei țări care nu există	180
Burao	185
COASTA DE FILDEȘ	188
Abidjan	189
Mabi și Bossematié	193

Lamto și Assagny, dezastre ecologice	199
În pădurea Taï, prin ploii tropicale	201
REPUBLICA CENTRAFRICANĂ	206
Bangui, o capitală sub asediu	208
Bayanga și Sangha Lodge	216
Dzanga Bai, poiana și cimitirul elefanților	231
Printre gorile la Bai Hokou	235
LIBERIA	247
Monrovia	248
Parcul Național Sapo și o zi liberă la mare	252
AFRICA DE SUD	258
Kruger, gigantul parcurilor naționale africane	259
Hluhluwe și iSimangaliso	262
NAMIBIA	265
Erindi, rezervația privată	266
Etosha, marele parc alb și alte zone sălbatice	268
ZIMBABWE	270
Mana Pools, sau cel mai liber parc național din Africa	271
Harare, capitala cea liniștită	278
BOTSWANA	281
Prin sălbăticia Deltei Okavango	282
<i>EPILOG</i>	291

Pentru copiii mei, Ana, Mihai și David.
Fiecare moment descris în această carte a
fost un moment petrecut departe de ei.

VISUL

„Imensitatea și tăcerea Africii, sub dogoarea străvechiului soare, capătă consistență și prind contur în mintea ta, încât până și chemarea păsărilor devine amenințătoare, iar din copaci și stânci se ridică și te împresoară o miasmă a morții.“ —Doris Lessing,

Povestiri africane

Aveam cam cinci ani și eram în grupa mare la grădiniță. Împreună cu un coleg de grupă am hotărât să plecăm în Africa. După câteva zeci de metri, doi băieței, îmbrăcați în uniformele albastre, mergând hotărât și aparent fără țintă (de fapt aveam o țintă, Africa), atrag atenția unui părinte care vine să-și ia copilul de la grădiniță. Ne întrebă unde mergem și noi răspundem la unison: „În Africa“. Zâmbește și ne duce înapoi la grădiniță.

Dar visul de a ajunge în Africa a rămas ascuns undeva în mintea mea. A crescut și el odată cu mine. De-a lungul anilor, am tot căutat o cale de-a ajunge acolo, am vorbit cu multă lume, mi-am făcut numeroase cunoștințe și legături și, până la urmă, s-a dovedit că eforturile nu au fost în zadar.

În cartea pe care urmează să o citiți veți descoperi care au fost pașii spre acest vis, pe care am reușit să-l transform în realitate și care nu s-a încheiat încă. Întotdeauna trebuie să visăm la ceva. Până în clipa dinaintea morții. Care poate fi chiar în vis. Un fel de eternitate misterioasă. Din Africa venim ca specie, acolo îmi doresc să mor, în realitate sau în vis.

INTRODUCERE

„Pierderea de timp era enormă, dar stilul de viață era îmbelșugat.“ —Peter Beard, *Zara's Tales*

E greu să începi o carte despre Africa. Nu că m-aș fi descurcat mai bine dacă scriam o carte despre America de Sud sau despre nu știu câți ani prin Tibet. Am citit multe jurnale de călătorie, și de fiecare dată căutam să mă inspir pentru al meu. Întorceam pe dos paragraful introductiv și îmi spuneam mereu, ca un ardelean ce sunt: „Ce fain o început ăsta. Așa ceva trebe să găsec și io“. Dar nu am găsit. M-am gândit însă la mai multe variante.

Visam să ajung în Africa de când eram mic. De când țin minte că exist. Să zicem că țin minte că exist de la 4-5 ani. Adică de prin anul 1982. Pe vremea aceea (și acum mă adresez cititorilor tineri sau celor străini, dacă cartea se va traduce în peste 60 de limbi) să nu vă închipuiți că la TV aveam de ales între șapte canale de desene animate sau șase canale de documentare cu animale. Singurele mele imagini vizuale despre Africa erau cele zece minute difuzate uneori la *Teleenciclopedia* din fiecare sâmbătă seara sau rarele filme despre vânătorii care decimau populațiile de elefanți și rinoceri. În plus, existau și cărți despre animale pe care mi le cumpărau părinții sau bunicii de la librăria din spatele magazinului de cartier. Să nu uit de jurnalele de călătorie ale unor faimoși exploratori sovietici pe meleaguri africane. Dar da, le-am citit și pe acestea și m-au fascinat.

A urmat o copilărie normală, trăită probabil de majoritatea copiilor din acea vreme: mers la școală cu cheia la gât, stat la cozi la alimentare ca să primim mai multe banane, portocale sau ouă, jucat fotbal în curtea școlii sau în parcul din spatele blocului cu mingea de 35 (sau de 18) și vacanța obligatorie la mare din iulie

sau august. Nu am de ce să mă plâng. Când ești copil, totul are farmec. Fără să-mi propun o autobiografie, îmi permit să vă povestesc pe scurt primii mei 30 de ani de viață.

Deși m-am născut, am crescut și am trăit la Cluj, evenimentele din decembrie 1989 m-au prins făcând oameni de zăpadă undeva în Maramureș. Eram în clasa a șasea. Liceul l-am urmat la Cluj-Napoca, la una dintre școlile „tari“ ale orașului. În liceu mi-am făcut mulți prieteni, majoritatea colegi de clasă. Între serile pe terase cu beri, vodcă Scandic la cutie și țigări L&M la bucată (nu-mi amintesc dacă fumatul și băutul erau ilegale atunci sub vârsta de 18 ani), chefurile în apartamentele de bloc ale unor colegi care rămâneau singuri peste weekend și tocitul sistemului periodic pentru evitarea corijenței la chimie, gândul la Africa nu a dispărut. Nici nu știu dacă a adormit sau a rămas treaz și doar s-a ascuns.

Aproape inevitabil, am dat admitere la medicină veterinară, în orașul meu natal, Cluj-Napoca. Șase ani frumoși, dar grei, cu alți buni prieteni. Îmi ridic diploma de licență de la secretariat. Mi se deschid brusc numeroase oportunități. Spre deosebire de alte meserii, cea de medic veterinar oferă multe șanse de carieră. Poți fi medic practicant angajat sau liber profesionist, poți să ai farmacia ta veterinară sau să te angajezi într-una, poți lucra în sistemul de stat ca medic de laborator sau în domeniul sănătății publice ca inspector sau birocrat, poți face cercetare sau educație, poți lucra într-o fermă sau la un pet-shop. Trebuie să recunosc că eram tentat de mai multe opțiuni. Probabil o șansă, combinată cu dorința de a face cercetare mi-au decis viitorul profesional. Astfel, în toamna lui 2002 m-am înscris la doctorat la disciplina de parazitologie și boli parazitare, condusă de profesorul Cozma. E drept, salariul fiind mic (și asta puțin spus), încercam să supraviețuiesc, iar așa-zisul timp liber mi-l petreceam muncind ca medic într-un cabinet pentru animalele de companie din Cluj-Napoca. În primii patru ani de carieră am muncit 80-90 de ore pe săptămână, fără sâmbete sau duminici, fără concedii. Încet și treptat, pe lângă cariera academică, devenisem și un mic antreprenor, aveam două cabinete la Cluj-Napoca și o farmacie veterinară în județul Mureș.

Tema mea de doctorat era fauna parazitară la reptile. Umblam mult pe teren (cum umblu și acum). Cel mai mult timp mi l-am petrecut la Histria, pe malul lacului Sinoe, în județul Constanța, unde studiam una dintre cele mai mari populații de șerpi de apă din Europa împreună cu cercetători din Cehia și din Suedia. Aici l-am cunoscut în 2005 pe David Modrý, profesor de parazitologie la Universitatea Veterinară și Farmaceutică din Brno, Cehia. David a venit în România la invitația mea. Îl cunoșteam doar din corespondența pe e-mail, el având preocupări similare cu ale mele. Aici, la Histria, David mi-a făcut o invitație tentantă: să particip ca medic veterinar într-o echipă ce urma să deruleze vreme de două luni un proiect în Kenya. Evident că nu am refuzat.

Între invitație și plecare a trecut cam un an. Un an important pentru mine. Continuând cercetarea șerpilor la Histria și scrisul la doctorat, predarea de laboratoare de biologie și parazitologie studenților de la medicină veterinară, munca la cabinetul veterinar din Cluj și numeroase alte lucruri pe care nici măcar nu încerc să mi le aduc aminte, părea că nu voi avea niciodată timp să-mi întemeiez o familie. Sau mai multe. Probabil că până în acel moment nici măcar nu-mi pusesem problema. Și totuși...

Vara lui 2006 m-a găsit pregătindu-mă de plecarea în Kenya. O astfel de expediție costă mult, și eu nu eram deloc bogat la acea vreme. Cum nu sunt nici acum. O idee bună și un pic de noroc au rezolvat situația. Am făcut cerere pentru o bursă de studiu la Ministerul Educației din România și am reușit să o obțin. Primeam 3.000 de euro ca să studiez trei luni în laboratorul lui David Modrý de la Facultatea de Medicină Veterinară din Brno. Cu acești bani am însoțit echipa lui David într-o primă expediție în Kenya. David făcea de multă vreme cercetări în Kenya, fiind axat în principal pe diversitatea paraziților la reptile în această zonă. Totuși, atunci, în 2006, obiectivele s-au schimbat substanțial. Eram amândoi medici veterinari și ni se părea mult mai interesant să lucrăm cu animalele domestice. Eu aveam experiența lucrului efectiv pe animale (câțiva ani de clinică la Cluj), iar David avea experiența Africii. Iar amândoi iubeam munca de teren. Combinația perfectă.

Acesta a fost doar începutul. Am fost până acum de 19 ori în Africa, asta fără a socoti Egiptul și Algeria. Am organizat și alte expediții internaționale în zone tropicale. Rezultatele nu au întârziat să apară. Am reușit să obțin diverse fonduri, să organizez mai multe expediții 100% românești, să duc cu mine studenți aflați la început de drum, dar și doctoranzi. După Kenya și Uganda, în 2006, au urmat pe rând din nou Kenya în 2007, 2009 și 2012, Coasta de Fildeș în 2013 și 2022, Republica Centrafricană în 2014 și din nou Kenya în 2016, apoi Liberia în 2017. Dar și numeroase alte vizite mai scurte în Africa de Sud, Somaliland, Namibia, Zimbabwe, Botswana sau Tanzania. Știu că drumurile mele se vor sfârși într-o zi. Dar știu totodată că asta se va întâmpla numai la sfârșitul vieții. Ceea ce nu știu este care sfârșit va veni primul.

KENYA

„A caress of stars

A silhouette in the twilight sky

The daybreak sets on silver seas

My name echoes through crimson hills“

—Tiamat, *A Caress of Stars*

Am fost în Kenya de șase ori. Prima expediție, în 2006, a durat 63 de zile. Am fost cu David Modrý și cu doi doctoranzi de-ai lui de la acea vreme.

A doua oară, în 2007, primele două săptămâni le-am petrecut în luna de miere cu Linda, prima mea soție, apoi alte trei săptămâni cu David și Miloš, dedicate din nou proiectului de vaccinare, care începuse să prindă aripi, fiind ajutați de Katka Albrechtová, studentă veterinară de la Brno. Miloš începuse în acel an și un proiect pe paraziții peștilor din lacul Turkana, așa că m-am implicat și acolo un pic.

În 2009 am ajuns din nou în Kenya împreună cu David și o echipă formată din doctoranzi cehi (Katka, Jitka și Honza). Era și anul când Jakob, un jurnalist freelancer, prieten cu David, a realizat documentarul *Daktari Rafiki* despre munca noastră. 2012 a fost primul an când am organizat expediția de vaccinare fără David, fiind însoțit, cinci săptămâni de data aceasta, de câțiva colegi (Attila Sándor, zis și Virgo, și Cristian Domșa, pe scurt Cristi) și studenți ai facultății noastre din Cluj-Napoca: Gianluca D'Amico (care urma să-mi devină doctorand, prieten, coleg de serviciu și de multe alte expediții africane), Dragoș Birțoiu (care m-a însoțit apoi și în 2016, prieten bun și fotograf talentat), Simona Birtaş, Ioannis Iliadis și Ester Evenas, cei trei din urmă studenți la programul în limba engleză al Facultății de Medicină Veterinară din Cluj-Napoca. Ultima expediție adevărată în Kenya am organizat-o împreună cu Gianluca în 2016, când pentru proiectul de vaccinare ne-au însoțit în Kenya mai mulți studenți ai

Facultății de Medicină Veterinară din Cluj-Napoca: Dragoș (pentru a doua oară), prietena lui de la acea vreme Andra Degan, apoi Alexandra Dregan, Szidonia Ballai și Ana Zdrafcovici, ultima fiind studentă a facultății din București. Am mai vizitat Kenya și în 2019, organizând aici sub umbrela TroCCAP (Tropical Council for Companion Animal Parasites) un workshop pentru medicii veterinari. Am fost însoțit de Rebecca Traub, profesoară de parazitologie veterinară în Melbourne, și de Gad Baneth, profesor de parazitologie și decan al Koret School of Veterinary Medicine din Israel.

Kenya este o țară fascinantă și probabil una dintre cele mai diverse din Africa, atât din punct de vedere geografic, cât și cultural. Kenya are savane pline de viață, parcuri naționale, munți cu păduri virgine prin care poți face drumeții de zile întregi, plaje pustii, deșerturi, triburi izolate care încă își trăiesc viața tradițională, lacuri fascinante și orașe încărcate de istorie. Cu mici excepții, e o țară relativ sigură, care pe alocuri păstrează încă ceva din vechea și adevărata Africă.

Nairobi

„Înțeleg necesitatea biologică a sfârșitului meu, dar nu îi înțeleg logica.“ —Ignacy Mann,
Beautiful Tree, Severed Roots

Când am aterizat prima oară la Nairobi, în 2006, și am pășit pe pista aeroportului, am inspirat pentru întâia oară în viață aerul Africii. În anii care au urmat am aterizat de multe ori la Nairobi. Și, mereu, amintirea primei sosiri revenea aproape nostalgic. Prima oară m-a surprins mai ales temperatura plăcută. Deși ne aflam doar la 1 grad latitudine sudică, la doar 150 de kilometri de Ecuator, nu simțeam căldura caracteristică acestei zone a globului. Nairobi, capitala Kenyei, este situat pe un platou montan la o altitudine de 1.661 de metri. Astfel, tot timpul anului temperatura este relativ constantă, iar șederea aici este plăcută, fără călduri

insuportabile. Așa se explică de ce coloniștii britanici au ales acest loc pentru a-și stabili reședința.

Istoria orașului e simplă. Într-o țară locuită secole de-a rândul de triburi nomade, aglomerările urbane nu au apărut decât după sosirea coloniștilor britanici. Prima atestare documentară a așezării datează din 1899, când, odată cu construirea căii ferate Mombasa–Kisumu (începută în 1896), într-o zonă mlăștinoasă, britanicii au stabilit pe locul actualei capitale a Kenyei o clădire-depozit pentru aprovizionare și camparea muncitorilor. Situată pe teritoriul tribului masai, era cunoscută în limba acestora ca *Ewaso Nyirobi* sau „apele reci”. Construcția căii ferate a început în 1896, cu scopul strategic de a lega orașul-port Mombasa, de la țărmul Oceanului Indian, de Kisumu, la malul lacului Victoria. Odată cu avansarea construcției căii ferate, locul respectiv a devenit sediul principal de administrare a căii ferate datorită distanței relativ egale între cele două capete ale liniei ferate. Datorită climatului, lipsei țăntarilor (și implicit a malariei) și bogăției în apă, în jurul acestui sediu s-a dezvoltat un mic oraș. În 1905, Nairobi a depășit Mombasa și a devenit capitala Africii de Est britanice. Din centru administrativ a devenit treptat și un punct de popas important pentru vânătorii care vizitau tot mai des zona, astfel că au fost construite hoteluri. Fără a mai intra în alte detalii, încet, dar sigur Nairobi s-a transformat într-o metropolă, cu bune și cu rele, fiind astăzi unul dintre cele mai importante orașe ale Africii, cu peste patru milioane de locuitori. Și asta într-un interval extrem de scurt. În senzaționala sa carte *Zara's Tales*, Peter Beard scria despre Nairobi extrem de plastic: „Animalele sălbatice erau pe străzi. În 1953 pe Bulevardul Guvernului se plimbau lei. Un rinocer s-a frecat de clădirea prefectului, împrăștiindu-și balega pe scările din fața biroului, așa cum și trebuie să facă un rinocer. Localnicii mergeau la cinema în pijamale. Era nostim. Treizeci de ani mai târziu, romanticul Nairobi s-a transformat în Nairobi. A crescut mare și aglomerat și turistic și a început să devină ca orice alt oraș”.

Să revenim la zilele noastre. Aeroportul din Nairobi este un loc special. El reprezintă poarta principală de intrare în Africa de

Est. Marile companii aeriene oferă zboruri directe o dată sau de două ori pe zi de la Londra, Paris sau Amsterdam. Alte opțiuni de a ajunge aici din Europa presupuneau la acea vreme escale în țări din Orientul Mijlociu sau Egipt. Terminalul de sosiri este în general aproape gol, fără forfota specifică aeroporturilor din majoritatea capitalelor. La vize, îmbulzeala nu era prea mare. Am plătit costul vizei cu 50 de dolari americani de persoană. În 2006, pe aeroportul din Nairobi vedeai deopotrivă turiști, oameni de afaceri sau reprezentanți ai unor organizații internaționale. Oamenii de rând din Kenya nu prea își permiteau la acea vreme să călătorească cu avionul. Puținii kenieni pe care i-am întâlnit pe Aeroportul Jomo Kenyatta din Nairobi erau angajații companiilor aeriene, ai aeroportului sau șoferi de taxi gata să-ți ofere oricând o cursă către oraș. Excepție făceau oamenii de afaceri, membrii familiilor mixte, studenții bursieri ai altor state, personalul misiunilor diplomatice sau religioase și alte categorii similare. Dar asta era în 2006. Odată cu trecerea anilor și progresul economic al Kenyei, cu invazia „investitorilor“ chinezi, creșterea numărului de turiști și accentuarea globalizării, mozaicul uman s-a schimbat.

Numele aeroportului (Jomo Kenyatta) vine de la numele primului președinte al Kenyei, activist anticolonial și exponentul dezvoltării țării ca republică independentă. Pe lângă aeroport, numele lui apare în denumiri de școli, universități, bulevarde. La momentul când scriu aceste rânduri președintele țării este Uhuru Kenyatta, fiul lui Jomo Kenyatta cu cea de-a patra soție.

La prima sosire în Nairobi din 2006 am zburat de la Viena, via haoticul Heathrow din Londra. Măsurile de securitate din Heathrow fuseseră recent înăsprite din cauza atentatelor teroriste de la metroul londonez din 2005. Dar giganticul aeroport englez nu era pregătit să facă față noilor măsuri draconice (prin care ți se confiscau articole de înalt risc cum ar fi laptele copilului, pasta de dinți, șamponul sau apa de băut...). Măsurile stricte de securitate de aici au provocat probabil și pierderea bagajelor și întârzierea lor aproape o săptămână. La fel s-a întâmplat și în ianuarie 2016, când în expediție au fost și studenții. Eu cu Gianluca eram deja